

Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca
Facultatea de Litere
Departamentul de Limbi și Literaturi Romane

Centrul de Studii Literare Belgiene de Limbă Franceză

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

**DESPRE IUBIRE ȘI URĂ ÎN OPERA LUI
JEAN-MARIE GUSTAVE LE CLÉZIO**

Coordonator științific :

Prof. Univ. Dr. Rodica POP

Doctorand :

Iuliana-Alexandra DĂRĂU-ȘTEFAN

Cluj-Napoca

2023

TABLA DE MATERII

INTRODUCERE	9
0.1. De ce <i>Erosul</i> este în realitate indisociabil de <i>Agape</i>	18
0.2. Problematika și obiectivele cercetării	21
0.3. Metodologia cercetării	26
0.4. Alegerea corpusului	27
0.5. Structura tezei	31

PARTEA ÎNTÂI

EROSUL SAU IUBIREA-PASIUNE

INTRODUCERE PARȚIALĂ	36
I. Dinamica iubirii	38
1. Iubirea <i>in statu nascendi</i>	38
2. Să iubești și să fii iubit	53
2.1. Iubirea în afara căsătoriei	55
2.2. Căsătoria din iubire	61
3. Aducerea pe lume	70
4. Încetarea iubirii	79
II. Avatarele erotismului	84
1. Plăcerile iubirii	84
2. Erotism și onirism	97
2.1. Visul	97
2.2. Reveria	100
3. Erotism și deriziune	108

III. Forme alterate ale iubirii	118
1. Iubirea adulteră	118
2. Iubirea « non-canonice » : homosexualitate și safism	126
CONCLUZIE PARȚIALĂ	137

PARTEA A DOUA

AGAPE SAU IUBIREA-CARITATE

INTRODUCERE PARȚIALĂ	140
I. Actorii iubirii-caritate	142
1. Figuri mitice	143
1.1. Sfântul	143
1.2. Profetul	145
1.3. Messia	150
2. Figuri binevoitoare	155
2.1. Apărătorii sclavilor	156
2.2. Cadrele medicale	160
2.3. Părinții adoptivi	162
3. Figuri stranii	167
3.1. Infirmul	168
3.2. Prostituata	174
II. Spiritualitate și caritate	183
1. Operele de milostenie corporală și spirituală	186
1.1. A găzdui oaspetele	187
1.2. A hrăni pe cel înfometat	191
1.3. A te ruga pentru toți	199

2. Gesturi caritabile	204
2.1. Caritatea gesturilor mici	204
2.1.1. <i>Podonipsia</i> sau spălarea picioarelor	205
2.1.2. Sărutul iubirii-caritate	206
2.1.3. Oficierea căsătoriei interconfesionale	211
2.2. Caritatea călătorului	213
2.3. Eutanasia sau caritatea morții	219
3. Topoși ai iubirii-caritate	222
3.1. Orașul ca spațiu al carității	222
3.1.1. Amenitățile	226
3.1.2. Urbanitatea	229
3.1.3. Civilitatea	230
3.2. Comunitățile utopice	233
III. Animalul, aproapele nostru	238
1. Bestiarul leclezian	239
2. Antispecicismul, o lectură ecopoetică a romanului <i>Alma</i>	247
2.1. Pe urmele păsării dodo	248
2.2. Eseuri de salvare a Creației	253
2.2.1. Semnarea unui nou contract natural	254
2.2.2. Sămânța, pasărea și copacul	256
2.2.3. Iubirea față de micile vietăți	257
3. <i>Alma</i> sau ospitalitatea în sânul naturii	265
3.1. Ospitalitatea insulei față de pasărea dodo	266
3.2. Ospitalitatea insulei față de om	268
CONCLUZIE PARȚIALĂ	270

PARTEA A TREIA

URA SAU CONTRA-IUBIREA

INTRODUCERE PARȚIALĂ	273
I. „Contra-erotismul”	275
1. „A se aventura” și a cădea pradă violatorului.....	275
2. Safismul „contra-erotic”	288
3. Misoginismul și prostituția forțată	297
II. Contra-agapismul	305
1. Mizoxenia	306
1.1. Ura față de inamicul de război	306
1.2. Ura față de lepros	309
2. Ura rasială	313
2.1. Arabofobia	314
2.2. Antisemitismul	316
2.3. Sclavagismul	318
3. Specismul colonizatorului. <i>Alma</i> , studiu de caz	321
3.1. Inospitalitatea omului față de pasărea dodo	322
3.2. De pe insula Maurițius la muzeul Oxford : drumul drontului spre legendă	325
III. Contra-storgismul	328
1. Ura față de tată și romanul familial	329
2. Ura față de mamă și tentația matricidului	331
3. Ura față de copilul nenăscut	334
CONCLUZIE PARȚIALĂ	336
CONCLUZIE GENERALĂ	339
BIBLIOGRAFIE	349
INDEXUL NOȚIUNILOR	398
INDEXUL NUMELOR PROPRII	402

Teza de față reprezintă rezultatul unor ani îndelungați de documentare și reflecție de-a lungul cărora acest proiect a suferit numeroase și importante modificări în ceea ce privește corpul, structura și conținutul. Acest lucru se datorează atât prodigioasei productivități literare a scriitorului franco-mauritian Jean-Marie Gustave Le Clézio, autor contemporan care publică, în medie, o carte pe an – obligându-ne astfel, în mod constant, fie să lărgim, fie să reconsiderăm câmpul de cercetare –, cât și faptului că o parte dintre obiectivele fixate la începutul parcursului nostru doctoral s-au dovedit a fi unele prea ambițioase, altele sterile, motiv pentru care au fost abandonate. Titlul inițial al tezei, *Dubla față a iubirii: Eros și Agape în opera lui Jean-Marie Gustave Le Clézio*, a fost înlocuit cu *Despre iubire și ură în opera lui Jean-Marie Gustave Le Clézio*, întrucât, pe măsură ce lecturile și analizele noastre progresau, devenea tot mai evident faptul că problematica urii, care câștiga tot mai mult teren și greutate în diferitele forme sub care ea se contura, se impunea a fi tratată într-o parte distinctă a tezei.

De menționat este faptul că, chiar dacă opera lui Le Clézio a făcut obiectul unei veritabile abundențe de lucrări academice care abordează o varietate de teme, printre care identitatea, originile, femininul, copilăria, tăcerea, singurătatea, călătoria, spațiul, evoluția scriitorului sau modernitatea sa, niciun critic nu a tratat-o din unghiul acestor două forțe opuse care fac lumea să se miște și care sunt iubirea și ura. Nenumăratele cercetări la care textele lecleziene au dat naștere au adus doar câteva răspunsuri asupra chestiunii *Erosului*, și, după cunoștințele noastre, niciun răspuns asupra celei a *Agapei*. Cât despre ură, problematică tratată în ultima parte a tezei, nu există, potrivit surselor consultate, lucrări care să o exploreze.

A scrie despre dragoste nu este deloc facil având în vedere cantitatea impresionantă de publicații de toate genurile pe această temă ; a scrie despre dragoste – dar și despre ură – în opera lui J.-M.G. Le Clézio este cu atât mai puțin facil, căci criticii nu i-au tratat niciodată opera din acest unghi. Din acest motiv, ne revine nouă să pătrundem, cei dintâi, în hățișurile celor două pasiuni contrare, incursiune ce presupune aventurarea pe cărările sociologice, filozofice și teologice, destul de riscante, uneori îndrăznețe, alteori nesigure, care se întrezăresc în profunzimea pădurii endemice a textului leclezian.

Miza studiului nostru este de a analiza cele trei pasiuni, *Erosul*, *Agapele* și ura, precum și felul în care aceste forțe se succed, de a observa relațiile care se creează între ele, modul în care interacționează, în care fuzionează, sau, *in extremis*, în care se metamorfozează una în cealaltă. Ne-am propus deasemenea să arătăm că cele două axe majore ale cercetării noastre, iubirea și ura, oricât de distincte ar părea la prima vedere, reprezintă, în cele din urmă, fețe ale aceleiași monede, că depinde doar de hazard dacă protagoniștii o descoperă mai întâi pe una sau pe cealaltă. În ambele situații, roata lui Ixion se învâрте, iar personajele principale lecleziene

vor fi toate supuse uneia, cât și celelalte, căci nimeni, în timpul existenței sale pământești, nu se poate sustrage iubirii sau urii.

Acordând un spațiu de investigare generos problematicii *Erosului* – prima parte a studiului nostru – sperăm să obținem rezultate relevante și originale în ceea ce o privește, în ciuda abundenței textelor care abordează opera lui Le Clézio. În această parte, scopul nostru este să examinăm cu minuțiozitate sentimentul iubirii, să încercăm o clasificare a lui în categorii distincte, să identificăm tipologii ale personajului îndrăgostit, urmărind în același timp dinamica acestui sentiment complex, polimorf și proteiform care este pasiunea amoroasă.

În partea a doua a tezei, dedicată problematicii *Agapei*, abordăm teme de inspirație religioasă, opunându-i lui *Eros* – acest zeu care monopolizează discursul iubirii, ducând adesea la saturație – iubirea agapică, o iubire semnificativ mai puțin analizată în literatură. Obiectivul nostru în această parte este să subliniem predilecția lui Le Clézio pentru latura ascunsă, sacră a lucrurilor și ființelor, latură ce ni se dezvăluie în timpul unei lecturi vizând structura de profunzime a textelor sale.

A treia parte, concentrată asupra problematicii urii, este cea mai sumbră și mai mortifiantă parte a studiului nostru. Această parte evidențiază realitățile atroce care se ascund în spatele unor nume deseori greu de pronunțat: mizoxenie, misoginie, arabofobie, antisemitism, antispecisism, crime de război, viol sau omor. Faptul de a lăsa chestiunea urii pentru final nu face din această pasiune punctul de fugă al cercetării noastre. Chiar dacă îi dedicăm o parte semnificativă a tezei, ura nu reprezintă omega raționamentului nostru. Ceea ce urmărim este să demonstrăm că, în ciuda dominației sentimentului de ură care pare să acapareze toate nivelurile societății contemporane, cititorul reușește să întrezărească un licăr de speranță la capătul tunelului scriptural leclezian. Ura nu reprezintă pentru eroii lui Jean-Marie Gustave Le Clézio o soluție, nici măcar atunci când ea apare ca răspuns la ura celorlalți. De aceea, o bună parte din protagoniști găsesc puterea, dacă nu să-i ierte pe cei care îi urăsc, măcar să-i dea uitării.

Cuvinte cheie : iubire, îndrăgostire, *Éros*, *Agapè*, divinitate, caritate, opere de milostenie, alteritate, antispecisism, dezîndrăgostire, ură, specisism, contra-erotism, contra-agapism, contra-storgism.